

STENOMUSEN 23

MEDLEMSBLAD FOR STENO MUSEETS VENNER - SEPTEMBER 2003

Foto af fotografen i museets nye spejkabinet. (Foto: Thorbjørn Kristensen)

Hvad er en naturlov?

Ny udstilling med vægt på det pædagogiske i den videnskabshistoriske afdeling.

Når et æble falder fra træet, skyldes det, at jordens og æblets masser tiltrækker hinanden. Alle masser i universet tiltrækker hinanden

med en kraft, der er større, jo større masserne er, og mindre jo længere de er fra hinanden. Englænderen Isaac Newton (1642-1727) fandt i årene 1664-66 denne naturlov, som kaldes massetiltrækningsloven eller gravitationsloven. Den er et eksempel på en naturlov.

Et andet eksempel på en naturlov er magnetloven: En magnets nordpol tiltrækker den anden magnets sydpol, men frastøder dens nordpol.

Naturlove kan bruges til at forudsige fænomener. Hvis man klipper stængelen over på et æble, der hænger i et træ, kan man forudsige, hvad der vil ske. Æblet falder til jorden!

Fortsættes side 4

STENOMUSEN

udgives af Steno Museets Venner. Bladet udkommer 3 - 4 gange årligt. Det sendes til foreningens medlemmer, men kan frit hentes af alle i museets foyer. Stof kan sendes til Steno Museet.

Redaktion:

Knud Erik Sørensen (ansv.)
kes@kes.dk

Hans Buhl
stenohb@au.dk

Aase Roland Jacobsen
stenoarj@au.dk

Layout:

Knud Erik Sørensen

Tryk:

Clemenstrykkeriet, Århus.

STENO MUSEET

Danmarks Videnskabshistoriske Museum

C.F. Møllers Allé 100
Universitetsparken, 8000 Århus C
Tlf: 8942 3975, Fax: 8942 3995
E-mail: stenomus@au.dk
Web: www.stenomuseet.dk

Museet er åbent kl. 10-16. Mandag lukket.

Lægekunst – Lægers kunst

I dagene fra 25. oktober til 2. november 2003 afholder Lægernes Kunstforening efterårsudstilling med egne værker på Steno Museet. En af arrangørerne, Ingerlise Jørgensen, orienterer her om foreningen og udstillingen.

Lægernes Kunstforening er en samling af læger fra hele landet og fra mange forskellige specialer. Foreningens medlemmer samles flere gange årligt til kurser i maling, stenhugning og collage samt

til udstillinger og foredrag. En efterårsudstilling arrangeres hvert andet år på skift

i København, Odense og Århus. Denne udstilling er foreningens tiende, og det er anden gang, der udstilles i de smukke lokaler på Steno Museet. Ferniseringen finder sted lørdag den 25. oktober kl. 14 -16.

Der er arrangeret Åbent Hus med Medicinhistorisk Selskab den 29. oktober 2003 kl. 19.30 i udstillingssalen. Ved denne lejlighed vil praktiserende læge Irma Calonius holde foredrag om *Symboler og ikoner i Kurt Trampedachs kunst*.

Læs mere om foreningen og udstillingen på www.laegerneskunstforening.dk

Fra land til kort

Den næste store særudstilling på Steno Museet kommer til at handle om kort og landmåling. Den forventes at åbne omkring februar 2004.

De fleste mennesker bruger landkort fra tid til anden. For eksempel til at finde vej eller til at se, hvor det er, man skal hen i sin ferie. Det er også kort af forskellig slags, der ligger til grund for handel med jord, beregning af ejendomsskatter samt bygning af veje og broer m.v. Men hvordan er landkortet egentlig kommet til at ligne landet? Det er et af de centrale spørgsmål, som vil blive besvaret i museets næste store særudstilling.

Fra beskrivelse til opmåling

Oprindeligt blev kort tegnet på grundlag af observationer og optegnelser fra rejsende og søfolk. Derfor var de som regel ret upræcise. Men efterhånden lykkedes det med stadig mere avancerede instrumenter og metoder at lave kort som ligner. I Danmark blev den første større opmåling af landet iværksat i slutningen af 1700-tallet på foranledning af Videnskabernes Selskab.

Udstillingen

Udstillingen vil give et indtryk af korttegningens historie ved at præsentere en række gamle kort såvel som nogle af de instrumenter, der gennem tiderne er blevet brugt til landmåling.

Der vil blive lagt vægt på at sætte udviklingen ind i et kulturhistorisk perspektiv, ligesom det vil blive forsøgt at involvere

publikum aktivt i udstillingen. Det vil således blive muligt at afprøve nogle af de udstillede instrumenter. Man vil også ved selvsyn kunne konstatere, at der dannes et tredimensionalt billede, hvis man gennem et stereoskop betragter to luftfotografier af det samme landskab, som er optaget fra lidt forskellige positioner. Dette fænomen kan benyttes til at afsætte højdekurver på et kort.

Glober og kortprojektioner

Som et af de store klenodier i udstillingen forventer vi at kunne vise nogle meget fornemme glober, som er lavet af Tycho Brahes berømte globemester, Willem Blaeu, omkring år 1600. De ejes af Det kongelige Bibliotek, som har givet foreløbigt tilsagn om, at vi kan låne dem til udstillingen. I forbindelse med globerne vil udstillingen også komme ind på, hvordan man kan afbilde den runde jord på flade kort. *hb*

Udsnit af kort over "Den syd østlige Fierdedeel af Sielland under det Kongl: Viidenskabernes Societets Direction ved rigtig Landmaaling optaget og ved trigonometriske samt astronomiske Operationer prøvet. Tegnet af C. Wessel Aar 1770" (www.geomat.dk).

Hvad er ...*Fortsat fra forsiden*

Naturlove forklarer og forudsiger fænomener. Jo mere nøjagtigt de kan forudsige, jo mere nyttige er de. Det gælder om at gøre lovene så præcise som muligt. Derfor formuleres naturlove ofte i et matematisk sprog, fordi det er det mest præcise sprog, vi har.

Naturlove og matematik

De græske naturfilosoffer var de første, der formulerede naturlove matematisk. Archimedes (ca. 287 f.Kr.-212 f.Kr.) formulerede en naturlov, som vi kalder vægtstangsreglen: En homogen stang hænges op i en tråd i sit midtpunkt. Til hver side af stangen ophænger man et lod. Vægtstangsreglen siger,

*Euclid (ca. 300 f. Kr.)**Hvordan er det, vi ser ud? (Foto: Thorbjørn Kristensen)*

at lodderne holder hinanden i ligevægt, hvis massen af loddet til højre for ophængningspunktet ganget med afstanden til punktet er lig med massen af loddet til venstre for ophængningspunktet ganget med dets afstand til punktet.

Udstillingen *Hvad er en naturlov?* handler om en lov, der også blev formuleret af græske filosoffer, bl.a. Euklid (ca. 300 før Kr.) og Heron (1. århundrede efter Kr.). Det er den såkaldte spejllov for lyset. Udstillingen viser en lang række optiske fænomener, der alle kan forklares ved hjælp af spejlløven, dvs. at ved spejling af en lysstråle er indfaldsvinklen lig med udfaldsvinklen.

Med denne udstilling sættes fokus på naturlove. En na-

turlov gælder overalt og med nødvendighed, dvs. man kan ikke ændre en naturlov, i modsætning til grundloven eller færdselsloven! Eller De ti Bud?

Et pilotprojekt

Hvad er en naturlov? er et pilotprojekt, der skal afprøve udstillingens egnethed over for besøgende fra skolerne. Der er noget for alle alderstrin. De helt små kan undre sig over de mærkelige fænomener, de større i f.eks. gymnasiet skal bruge lidt matematik for at trænge om bag fænomenerne og forklare dem. Fælles for alle forklaringstiltag er dog, at man skal bruge spejlløven.

I udstillingen er der lagt vægt på den pædagogiske til-

gang. Der er gjort meget ud af, at den besøgende bliver aktiveret og kan arbejde med fænomenerne. I modsætning til, hvad der er tilfældet i den øvrige del af museet, er der her lagt mindre vægt på den historiske dimension. Det har der ikke været plads til. Men hvis der bliver lejlighed til at gennemføre udstillingen i en større udvidelse af museet, vil spejllovens historie blive medtaget.

Udstillingen er placeret i den græske afdeling på museet. Selvom mange af fænomenerne ikke var iagttaget i oldtiden, kendte man dog dengang selve spejlløven. Det kan i sig selv give anledning til mere filosofiske spekulationer over, hvad en naturlov er.

Gravitationsloven gælder overalt og med nødvendighed. Det samme gælder for spejlløven. Den gjaldt også

i antikkens Grækenland. Det samme gjaldt om den lov, at planeterne bevæger sig med konstant fart på cirkler, sådan at Ptolemaios (ca. 100-165) med stor præcision kunne forudsige planeternes bevægelser. Den blev regnet for en naturlov i 1500 år, lige til Kepler (1571-1630) fandt, at planeter bevæger sig i ellipsebaner. Hvem afgør, om en lov er en naturlov?
kmp

Elektronmikroskopet!

Et museumsbesøg kan give anledning til mange tanker. Carl C. Sørensen har givet udtryk for sin begejstring i følgende lille digt.

*Så var jeg altså i Steno Museet igen,
en oplevelse var det jo, simpelthen.
Elektronmikroskopet blev vist og om dette skrive,
min interesse derom, kan forblive.
En gave til menneskeheden har det været,
tro ikke vi har fået fænomenet foræret.
Det forstørrer dog 10 000 gange mere end det vi kender.
en hilsen til skaberne vi altid sender.
De kan nu forske i genet så meget de vil,
den viden om dette, kommer os til.
Også en regnemaskine fra ældre tid,
sparede os så for blyantflid.
Endog en computer så voldsom og mægtig er vor skue,
den var så stor, den ikke ku' være i en stue.
Men elektronmikroskopet er nu min store dille,
den kan se på alt, selvom det er meget lille.
Selv virussen kan de også prøve,
men kloning får koldt, nedad ryggen løbe.
Ikke alt for genteknologien kan lykkes,
om igen, flere prøver skal der bygges.*

Den hvide pest på arkivets gulnede sider

Cand.mag. Mette Høyrup fortæller her om tuberkulose fra Djurslands Lægeforening.

På Steno Museet befinder der sig et arkiv fra Djurslands Lægeforening samlet fra 1883 til 1969. En del af disse arkivalier er en samling af lister over personer, der døde af tuberkulose i lægeforeningens område 1886-1902.

Listerne er et vidnesbyrd om en sygdom, der prægede hverdagen for mange familier. Og det i et omfang, der kan være meget svært at forstå i dag, hvor sygdommen indtil for få år siden stort set blev betragtet som udryddet i Danmark.

Listerne fortæller også om lægevidenskaben dengang. Ud fra listerne kan man se,

at lægerne i de fleste tilfælde først fik kontakt til patienterne meget sent i sygdomsforløbet. Uden for de store byer behandlede og diagnosticerede man oftest i familien eller gennem kloge folk og lignende behandlere.

Mange betegnelser

Det ses også, hvordan hverken patienterne eller lægerne altid vidste, hvad det var for en sygdom, de havde med at gøre. Tuberkulose var en forholdsvist ny medicinsk betegnelse, der på dette tidspunkt ikke var den mest udbredte betegnelse. Den almindelige befolkning brugte navne, der for dem var mere betegnende for sygdommens karakter. I listerne bliver tuberkulose i indberetningerne fra lægfolk blandt andet kaldt så forskel-

lige navne som *brystsyge*, *tæring*, *svækkelse*, *brysttæring* eller *lungesvindstot*.

Lægerne benyttede også forskellige betegnelser og vidste heller ikke, hvad man skulle stille op med sygdommen. Det er bemærkelsesværdigt, at listerne stort set ikke angiver, hvordan de syge blev behandlet. Lægerne fokuserede i stedet på at få klarlagt, i hvor mange tilfælde tuberkulose kunne have været arvelig (hvilket blev opgjort til at være i mere end halvdelen af tilfældene).

Tuberkulosebakterien

Det er her bemærkelsesværdigt, at lægerne overvejende fokuserede på arveligheden som forklaring på tuberkulose. I 1882 have Robert Koch nemlig påvist, at tuberkulose

Liste over Døde af Lunge

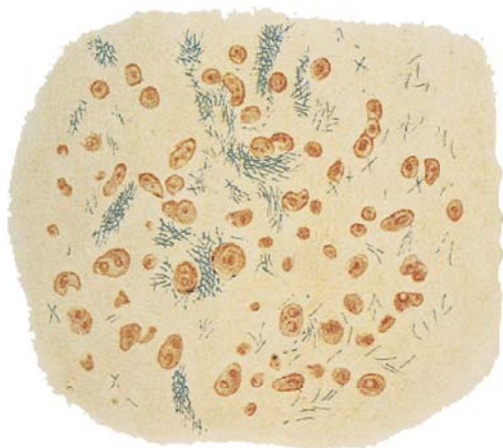
i *Jørn*

Måned og Dag.	Navn.	Mandens eller Sinders Navn.	Alder.	Opholdssted.	Diagnose.
28/7 86	Nielga-Lauritzen	Fløgtur Lauritzen	9 Aar	Kiøbstede	Lungesvindstot
3 11/7	Jens Kristian Val	Juoninos Von	9 Aar	Kiøstbje	Lungesvindstot

skyldtes en helt bestemt bakterie, tuberkulosebakterien. Opdagelsen var et led i bakteriologiens dengang helt nye tanker om, at sygdom kunne forårsages af usynlige levende organismer. Listernes fokus på arvelighed er således et udtryk for, at der blev ved med at være tilsyneladende forskellige lægevidenskabelige opfattelser af tuberkulose efter opdagelsen af tuberkulosebakterien.

Helbredelse blev mulig

Indsamlingen af oplysninger om tuberkulosedødeligheden var et lokalt forsøg på skabe et pålideligt billede af forekomsten af tuberkulose. I den årrække listerne blev indsamlet (1886-1902), eksisterede der ikke en egentlig indsats mod tuberkulose.

Sådan tegnede Robert Koch tuberkulosebakterierne efter han første gang så dem i mikroskopet i 1882. Bakterierne, der er farvet blå, stammer fra en vævsprøve fra en lunge angrebet af tuberkulose.

Listerne ophører omtrent samtidig med, at den danske tuberkulosebekæmpelse for alvor tog fart. Omkring overgangen til det 20. århundrede begyndte man fra privat og offentlig side aktivt at gå ind

i forebyggelsen og bekæmpelsen af tuberkulose. Dette skete blandt andet gennem opbygningen af et omfattende sanatorievæsen. Det blev dog først muligt at helbrede tuberkulose i 1944.

tuberculose i Halvaaret <i>Luis - Drømmer 1886.</i>	
Den eller de behandlende Lægers Aaone.	Bemærkninger. Dato for første Jagttagelse. — Sygdomme i Familien.
<i>Petersen</i>	<i>Phk. caverna dpx. Foralre vovto. 11/86 1sk. Berog.</i>
<i>Hjerpert</i>	<i>{Tillisis (Scarlatina seque). (Kodren dubioz) Lohru lejleto). Et reopholis som Bern.</i>

Planetarienytt

Forventningsaften og formørkelsesmorgen

Solformørkelsen den 31. maj var for de morgenfriske, nemlig fra kl. 4.48 til kl. 6.37, så planetariet var gået sammen med Moesgård Museum og havde taget kikkerter med sikre solfiltre med ud til Moesgård Strand.

Hele arrangementet begyndte allerede aftenen forinden med foredrag på Steno Museet *I skyggen af Månen – hvad er det, der sker?* v/ planetarieleder Ole J. Knudsen og *Vidste babylonerne, at der bliver solformørkelse i morgen tidlig?* v/ Kristian Peder Moesgaard.

Dernæst gik turen med ekstrabybus til Moesgård Museum med myter, eventyrfortællinger og teater ved bålet, samt mulighed for overnatning i vikingetelte.

Klokken 6.05 har formørkelsen kulmineret, men alligevel er det et usædvanligt syn, der møder morgenvandreren. (Foto: Knud Erik Sørensen)

Klokken 6.19 mangler der stadig en bid af solen. (Foto: Knud Erik Sørensen gennem en 8" Schmidt-Cassegrain kikkert med solfilter)

Morgenen startede med fugletur til stranden, og selve formørkelsen begyndte kort før solopgang og varede fra kl. 4.48 til 6.37. Efter at morgenskyerne var lettet, fik de fremmødte oplevelsen af himmellegemernes bevægelse, efterhånden som formørkelsen skred frem. Omkring 300 mennesker var mødt op på stranden, og Restaurant René fik udsolgt af morgenmad transportable.

Rumugen

Hvert år den 4.-10. oktober afholder FN den internationale Verdensrumuge med arrangementer verden over. Steno Museet er igen med, og vi har i år koordineret programmet med de to andre planetarier i landet. Vi viser *rumfilm*, og vi *leger med tyngdekraften* hele ugen, og på hverdagene åbner vi allerede klokken 9, så der er plads til flere skole-

Mange morgenfriske personer var mødt op ved Moesgaard Strand for at opleve solformørkelsen. (Foto: Klaus Gottfredsen)

klasser. Forudbestilling af enkelt- eller dobbelttime på 8942 3975.

Rumfilm: I årenes løb har der været vist en række rumfilm i Tycho Brahe Planetarium, og de tåler et gensyn. I planetarierne i Århus og Jels kan vi ikke vise dem i det store Omnimax format, men med storskærmsprojektor på kuplen er det slet ikke så tosset endda. Filmene er på engelsk og varer 1 time.

Leg med tyngdekraften: Hvordan opfører dit legetøj sig ude i verdensrummet? Vi prøver noget af det legetøj, du kender, og så

ser vi på video hvordan det opfører sig om bord i rumstationen ISS eller i rumfærgen. Varighed 1 time.

Mandag til fredag i Verdensrumugen bygger en 8. klasse fra Katrinebjergskolen et marsbo i museets skolestue og overvejer (bl.a.), hvem der skal med, hvordan man skal bo, og om man kan sove for åbne vinduer.

arj & ojk

Se program for Verdensrumugen på hjemmesiden
www.worldspaceweek.org

Sommeren 2003

Sommerens besøgstal viser, at høj sol ikke er museumsvejr.

Lad os slå det fast med det samme: 25°-30° og høj sol er ikke museumsvej. I juli og august havde museet ialt 4226 besøgende mod 6287 sidste år, det er unægtelig en tilbagegang, der er til at få øje på. Men, som man har kunnet læse i pressen, har besøgstallet for museer generelt været dalende.

I år havde Steno Museet i samarbejde med Arla Foods inviteret alle skoleelever i Århus Amt til at gå en tur på mælkevejen, en lille sporleg, hvor man skulle svare på spørgsmål om mælk og

stjernehimlen. 607 børn valgte at deltage. Hver uge blev der trukket lod blandt alle besvarelser om en 1. præmie og 10 trøstepremier. Vinderne blev:

- Uge 26: Ingrid H. Nielsen, 9 år.
- Uge 27: Camilia Harders, 9 år.
- Uge 28: Lasse Krak Jepsen, 13 år.
- Uge 29: Margrethe Nielsen, 9 år.
- Uge 30: Merian Handrup, 11 år.
- Uge 31: Karen Nielsen, 10 år.
- Uge 32: Buster Møller, 7 år.
- Uge 33: Mathilde V. Rasmussen, 8 år.
- Uge 34: Anders H. Nielsen, 8 år.

Endnu engang tillykke. Desuden bød sommeren på *Leg med eksperimenter* og rundvisninger hver søndag i museets urtehøve.

ht

Ned under udstillingen

Aarhus Universitets 75-års jubilæum danner rammen om en foredragsrække.

I anledning af Aarhus Universitets 75-års jubilæum og i samarbejde med Folkeuniversitetet arrangerer de fire museer, der er tæt knyttet til Aarhus Universitet, en foredragsrække med titlen *Ned under udstillingen på fire museer*.

Arrangementerne foregår henholdsvis den 25. oktober, den 8. november, den 22. november og den 6. december, alle dage lørdag eftermiddag kl. 14-16 på de respektive museer.

Adgangskort købes hos Folkeuniversitetet, Skt. Clemens Stræde 1, telf. 8619 0566 og koster pr. person kr. 280. Der er begrænset deltagerantal.

Moesgaard Museum, Steno Museet, Antikmuseet og Naturhistorisk Museum interesserer sig for vidt forskellige genstande af vidt forskellige årsager, men tilsammen udgør vi et repræsentativt udvalg: Ting fra Danmarks oldtid, fra videnskabens og medicinens verden, fra den klassiske oldtid og fra naturen.

Foredragene handler om, hvad museerne også arbejder med udover at arrangere udstillinger. Museernes vigtigste opgave er at indsamle genstande, der af en eller anden grund anses for vigtige og at bevare dem for eftertiden. De indsamlede genstande skal danne grundlag for, at man også i fremtiden kan forske i og få indblik i den tid, de var en del af. Museerne arbejder for fremtiden med fortidens materiale.

ht

Stenoforelæsninger 2003

Krudt og Kugler

I anledning af den aktuelle særudstilling handler Stenoforelæsninger i 2003 om krudt, fyrværkeri og sprængstoffer.

2. oktober

Afdelingsingeniør Birger Rhe Hansen, Hærens Artilleriskole: *Fra moderne granatballistik til styrede granater.*

En forelæsning, der handler kræfterne på granaten, de matematiske bevægelsesligninger og nødvendige målinger af mundingshastighed og meteorologi samt den i praksis benyttede løsning i NATO artilleriets beregnerdatamater.

Forelæsningen afsluttes med en orientering om moderne granater med GPS styring og radar- og infrarød målsøgning.

6. november

Overlæge, dr. med. Kim Frost, Øjenklinikken, Sygehus Nord: *Skader efter fyrværkeri og eksplosioner.*

Vore øjne er særligt udsatte for at blive beskadigede ved eksplosioner. Ikke blot sprængstykker, men også

trykbølgen og/eller den direkte varmepåvirkning kan fremkalde læsioner, som fører til varig forringelse af synet på det ene øje eller begge øjne. Hvert år mister flere danskere synet ved uforsigtig omgang med fyrværkeri. Men også jagtsæsonen har sine ofre, når der skydes ind i såten til lavt-flyvende fuglevildt. I udlandet sker et stort antal øjenskader som følge af krigshandlinger og erhvervsmæssig brug af sprængstof ved vejbyggeri, brydning efter mineraler og olieeftersøgning.

Med udgangspunkt i øjenskader, foredragsholderen har oplevet igennem sit mere end tyveårige virke som øjenkirurg, gennemgås eksempler på eksplosionsskader og de-

res behandling samt de fysiske forhold, der er bestemmende for læsioner af øjne og øjenlåg.

4. december

Planetarieleder Ole J. Knudsen, Steno Museet: *Raketprincip og rumfart.*

I de første raketter var krudtet både sprængstof og drivmiddel. Senere er krudtet blevet afløst af endnu mere effektive drivmidler, men raketens fremdrift er stadig baseret på hurtige kemiske reaktioner. Somme tider sker reaktionerne lidt for hurtigt, som vi skal se i nogle videoeksempler. Desuden ser vi på nogle af de principper, som ligger bag brugen af raketter i rumfarten.

Tid, sted og pris

Stenoforelæsningerne foregår på museet kl. 19 - ca. 21. Dørene åbnes kl. 18.40 og lukkes præcist kl. 19.00.

Abonnement til efterårets forelæsninger kan tegnes ved henvendelse til Folkeuniversitetets kontor, Skt. Clemens Stræde 1, 8000 Århus C. Tlf. 86 19 05 66. Prisen er 320 kr.

Der kan også købes billetter á 95 kr. (50 kr. for studerende) til enkelte forelæsninger. Disse billetter købes ved døren, men der kan i så fald ikke garanteres plads. Forudbestilling er dog mulig samme dag som forelæsningen på tlf. 89 42 39 75 (Steno Museet) mellem klokken 10 og 16.

K

A

L

E

N

D

E

R

Indtil søndag 19. oktober 2003

Krudt og Kugler – særudstilling om krudt og fyrværkeri: historie, kemi og anvendelse.

Torsdag 2. oktober kl. 19.00

Stenoforelæsning ved afdelingsingeniør Birger Rhe Hansen, Hærens Artilleriskole: *Fra moderne granatballistik til styrede granater.*

Lørdag 4. oktober - fredag 10. oktober

Rumuge. Dit legetøj i rummet, rumfilm, foredrag og byg et marsbo.

Fredag 10. oktober kl. 19.00 - 24.00

Kulturnat og Fuldmåneaften. *Farvet lys i natten.* Hvad giver fyrværkeri farver? Kemiforsøg med farver og lyd. *Rumfilm* hver halve time. Kun adgang med Nattegn/armbånd.

Lørdag 11. oktober - søndag 19. oktober

Efterårsferie. Leg med eksperimenter og arrangementer for hele familien.

Tirsdag 21. oktober kl. 19.30

Jydsk Medicinhistorisk Selskab: museumsinspektør, læge Morten Skydsgaard, Steno Museet: *Ole Bang (1788-1877) og den sidste hippokratiske medicin.*

Lørdag 25. oktober - søndag 2. november

Kunstudstilling ved *Lægernes Kunstforening.*

Onsdag 29. oktober kl. 20.30

Jydsk Medicinhistorisk Selskab: læge Irma Calonius: *Symboler og ikoner i Kurt Trampedachs kunst.* Foreningen *Lægernes Kunstforenings* udstilling på Steno Museet er åben fra kl. 19.30.

Torsdag 6. november kl. 19.00

Stenoforelæsning ved overlæge dr. med. Kim Frost, Øjenklinikken, Sygehus Nord *Skader efter fyrværkeri og eksplosioner.*

Søndag 9. november kl. 20.00 og 21.30

Fuldmåneaften i planetariet: *Vinterhimlen.* Vi fortæller om stjernehimlen og spiller musik under stjernerne.

Torsdag 13. november kl. 19.30

Jydsk Medicinhistorisk Selskab: Overlæge Niels Kristoffer Jensen: *Kasuistik og medicinsk etik: Genoplivning af kasuistikken – en omstridt og berygtet morallære.*

Torsdag 4. december kl. 19.00

Stenoforelæsning ved planetarieleder Ole J. Knudsen, Steno Museet: *Raketprincip og rumfart.*

Torsdag 4. december kl. 19.30

Jydsk Medicinhistorisk Selskab: Professor dr. med. Albert Gjedde: *De syv små djævle: Om striden mellem Christian Bohr og August Krogh.*

Mandag 8. december kl. 20.00 og 21.30

Fuldmåneaften i planetariet: *Sorgsang og Vækst.* Moderne musik og billedsprog af Birgitte Alsted og Helle Nørregaard.